

Ajankohtaiskatsaus ehkäisevään päihdetyöhön ja päihdepolitiikkaan

Tulevaisuus alkaa toivosta – päihdetyön
merkitys tänään ja huomenna
25.-26.11.2025

Kaupungintalo, Kuopio, juhlasali

Toiminnanjohtaja Juha Mikkonen
juha.mikkonen@ehyt.fi

Terveyspolitiikan ja -hallinnon tohtori, PhD, VTM

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Tausta

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry on valtakunnallinen kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka toimii päihteistä ja pelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoilla.

EHYT korostaa, että ehkäisevän työn, tutkimuksen ja järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen ovat välttämättömiä kansanterveyden ja yhteiskunnan taloudellisen kestävyyskannalta.

Päihteet aiheuttavat Suomessa yli kolmanneksen kaikista vältettävissä olevista ennenaikaisesti menetetyistä elinvuosista. Päihteet kasvattavat julkisen sektorin kustannuksia, heikentävät työ- ja toimintakykyä sekä aiheuttavat inhimillistä kärsimystä käyttäjälle itselleen sekä hänen läheisilleen.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka toimii päihteistä ja pelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoilla.
 - Yhteiskunnallisella tasolla päihteistä ja pelaamisesta syntyy haittoja, jotka ovat terveydellisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kauaskantoisia.
- Päihteet kytkeytyvät laajempaan terveyttä ja hyvinvointia edistävään yhteiskuntapolitiikkaan.
- Järjestön jäsenistö koostuu noin 140:stä jäsenyhdistyksestä.

Strategia

Visio:

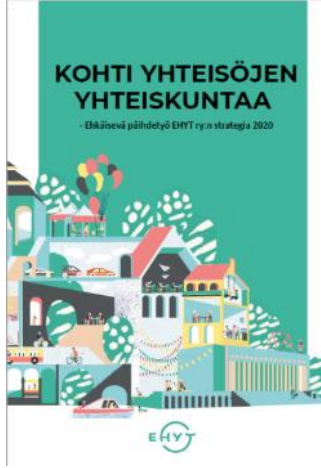
Elämäniloa ja hyvinvointia ilman päihde- ja pelihaittoja.

Toiminta-ajatus:

Kansalais- ja asiantuntijajärjestönä ehkäisemme ja vähennämme päihde- ja pelihaittoja. Tuemme yhteisöjen ja yksilöiden hyvinvointia. Vahvistamme sosiaalisesti kestäväää kehitystä. Olemme aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Arvot:

Yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja asiantuntijuus.

Toiminnan painopisteet

- 1. Päihde- ja pelihaittojen ehkäiseminen ja vähentäminen**
- 2. Kansalaistoiminnan vahvistaminen ja uudistaminen**
- 3. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen**

Järjestön toiminta

- *Yksilötasolla* olemme kehittäneet sekä ylläpitäneet päihteettömiä Elokolo-kohtaamispaikkoja, päihdeasiamiestoimintaa ja ympärivuorokautista päihdeneuvontapuhelinta (puh. 0800 900 45).
- *Yhteisötasolla* olemme toimineet tiiviissä yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten, työyhteisöjen, verkkoyhteisöjen, hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden järjestöjen kanssa päihdehaittojen ehkäisemiseksi.
- *Yhteiskuntatasolla* olemme vaikuttaneet ajankohtaisiin lakihankkeisiin ja linjauksiin sekä osallistuneet aktiivisesti päihde- ja rahapelihaittoja koskevaan keskusteluun.

"Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä."

Perustuslain 19. pykälä 3 momentti

Ehkäisevän päihdetyön määritelmästä

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (24.4.2015/523)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Julkinen valta huolehtii tämän lain mukaisesti alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) päihteellä alkoholipitoisia aineita, huumausaineita sekä päihtymiseen käytettäviä lääkkeitä ja muita aineita;
- 2) ehkäisevällä päihdetyöllä toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.

Mitä tässä laissa säädetään päihteistä, koskee myös tupakkatuotteita ja rahapelaamista.

Miksi ehkäistä päihdehaittoja?

Taloudelliset syyt:

- Päihteistä syntyy miljardiluokan vuosittaiset välittömät ja välilliset haittakustannukset suomalaiselle yhteiskunnalle, ml. elinkeinoelämä.
- Päihteet lisäävät palvelutarvetta, heikentävät tuottavuutta ja vaikuttavat kielteisesti väestön terveyteen sekä työ- ja toimintakykyyn.
- Alkoholilla on kaksi päävaikutusta toimivaan kansantalouteen:
 - 1) Lisää julkisen sektorin kustannuksia
 - 2) Vähentää veronmaksajien määrää

Inhimilliset syyt:

- Sairaudet ja ennenaikaiset vältettävissä olevat kuolemat aiheuttavat inhimillistä taakkaa.
- Päihteet usein taustalla työkyvyttömyydessä, asunnottomuudessa ja muussa sosiaalisessa syrjäytymisessä.

Terveydelliset syyt:

- Alkoholien käyttö vaarantaa terveyden **560 000** suomalaisella. Kaikkiaan noin miljoonan suomalaisen alkoholinkäyttö on riskirajoilla.
- Alkoholit ja huumeet kuormittavat merkittävästi terveydenhuoltoa, jolloin muu hoito viivästyy. Sote-palveluissa 46 000 sairaalakäyntiä ja 93 000 alkoholisairauksista johtuva hoitovuorokautta. Alkoholit on yhdistetty syyksi yli 200 eri sairauteen.

Sosiaaliset syyt:

- Päihteet aiheuttavat merkittävää haittaa myös muille kuin käyttäjille itselleen.
 - Suomessa **89 000** lasta elää ennen täysi-ikäisyyttä perheessä, jossa ainakin toisella vanhemmalla vakava päihdeongelma.
- Noin 250 000 alkoholiin liittyvää poliisin hälytystehtävää. Yli 16 000 poliisin tietoon tullutta rattijuopumustapausta

Alkoholin haitat muille kuin käyttäjälle itselleen

Terveys ja turvallisuus	Yhteiskunta	Perheet ja lapset	Raskauden aikainen käyttö ja sikiövauriot
<p>pahoinpitelyt, tapot ja muut väkivaltarikokset</p> <p>liikenneonnettomuudet</p> <p>työturvallisuuden vaarantuminen</p> <p>tulipalot</p> <p>muu riskikäyttäytyminen, mm. tartuntataudit</p>	<p>terveydenhuollon kustannukset</p> <p>järjestyshäiriöt julkisilla paikoilla</p> <p>poliisin ja pelastustoimen kustannukset</p> <p>ilkevallan kulut</p> <p>vankeinhoitojärjestelmän kulut</p> <p>oikeudenkäyntien kulut</p> <p>alentunut tuottavuus</p>	<p>lasten tarpeiden laiminlyönti</p> <p>lähisuhdeväkivalta</p> <p>vanhemmuuden ongelmat ja avioerot</p> <p>mielenterveys ja päihdeongelmat</p> <p>taloudelliset ongelmat</p>	<p>fetaalialkoholisyndrooma (FAS) ja muut vakavat kehityshäiriöt</p> <p>alhainen syntymäpaino</p> <p>epigeneettiset ylisukupolviset vaikutukset kehitykseen</p>

Alkoholi lisää merkittävästi yhteiskunnan sairaustaakkaa

Suorat kuolemat

Alkoholi on monen sairauden ja kuoleman suora syy.

Alkoholisairaudet (esim. alkoholimaksasairaus, haimatulehdus, alkoholisydänlihassairaus)
Alkoholimyrkytykset

Epäsuorat kuolemat

Alkoholi on myös monen tapaturmaisen kuoleman taustalla.

Alkoholiin liitettävä osuus kuolemista

Itsemurhat	29 %
Murhat ja tapot	70 %
Kuljetustapaturma	20 %
Muut tapaturmat	14 %

Tämän lisäksi, alkoholin on monen ei-alkoholi-peräiseksi mielletyn sairauden riskitekijä.¹

Kaikki syövät	5 %
Epilepsia	19 %
Sydän- ja verisuonisairaudet	1 %
Ruuansulatuskanavan sairaudet	33 %
Tartuntataudit	4 %

PM Orpon hallitusohjelma: alkoholipolitiikka

- ✓ Enintään 8 prosenttia alkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja juomia voi myydä päivittäistavarakaupoissa. (s. 105)
 - Valmistetaparajoitteesta tehty kantelu EU-tuomioistuimeen
- ✓ Puoliväliriiheen mennessä tehdään STM:n ja TEM:n yhteistyössä selvitys 15 prosentin vahvuisten viinien myynnin vapauttamisesta. (s. 105)
- ❑ Riippumaton selvitys alkoholipolitiikan sääntelyn siirtämisestä sosiaali- ja terveysministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. (s. 105)
- ❑ Selkiytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. (s. 105)
- ❑ Mahdollistetaan myös Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikärajavaltvonta turvaten. (s. 105)
- ✓ Laajennetaan ostajan verovelvollisuutta alkoholin verkkokaupassa. +20M € (s. 237)
- ✓ Kiristetään väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta +40M € (s. 237)
- ✓ Kevennetään oluen verotusta -25M € (s. 237)
- ? **Hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa. (s. 105)**

**Vahva ja
välittävä
Suomi**

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023

Vaikuttavat alkoholipoliittiset keinot

Kansainvälisen tutkimustiedon sekä Maailman terveysjärjestön WHO:n suositusten mukaan kustannustehokkaimpia keinoja (best buys) alkoholihaittojen ehkäisemiseksi ovat vaikuttaminen alkoholin:

- **Saatavuuteen (=myyntipisteiden määrä ja aukioloajat)**
- **Hintaan (=veropolitiikka)**
- **Markkinointiin (=mainonta ja muu myynnin edistäminen)**

Koska alkoholista syntyy haittoja ja kustannuksia yhteiskunnalle, on yhteiskunnalla oikeus (ja velvollisuus) näitä haittoja ehkäistä sekä hyödyntää vaikuttavaksi osoitettuja keinoja.

Poliitikkojen tulee käyttää keinoja, jotka ovat heidän ulottuvillaan eli lainsäädäntöä.

Kansanterveys ja kaupallisten intressit – Ikuisesti jännitteisiä ehkäisevässä päihdetyössä

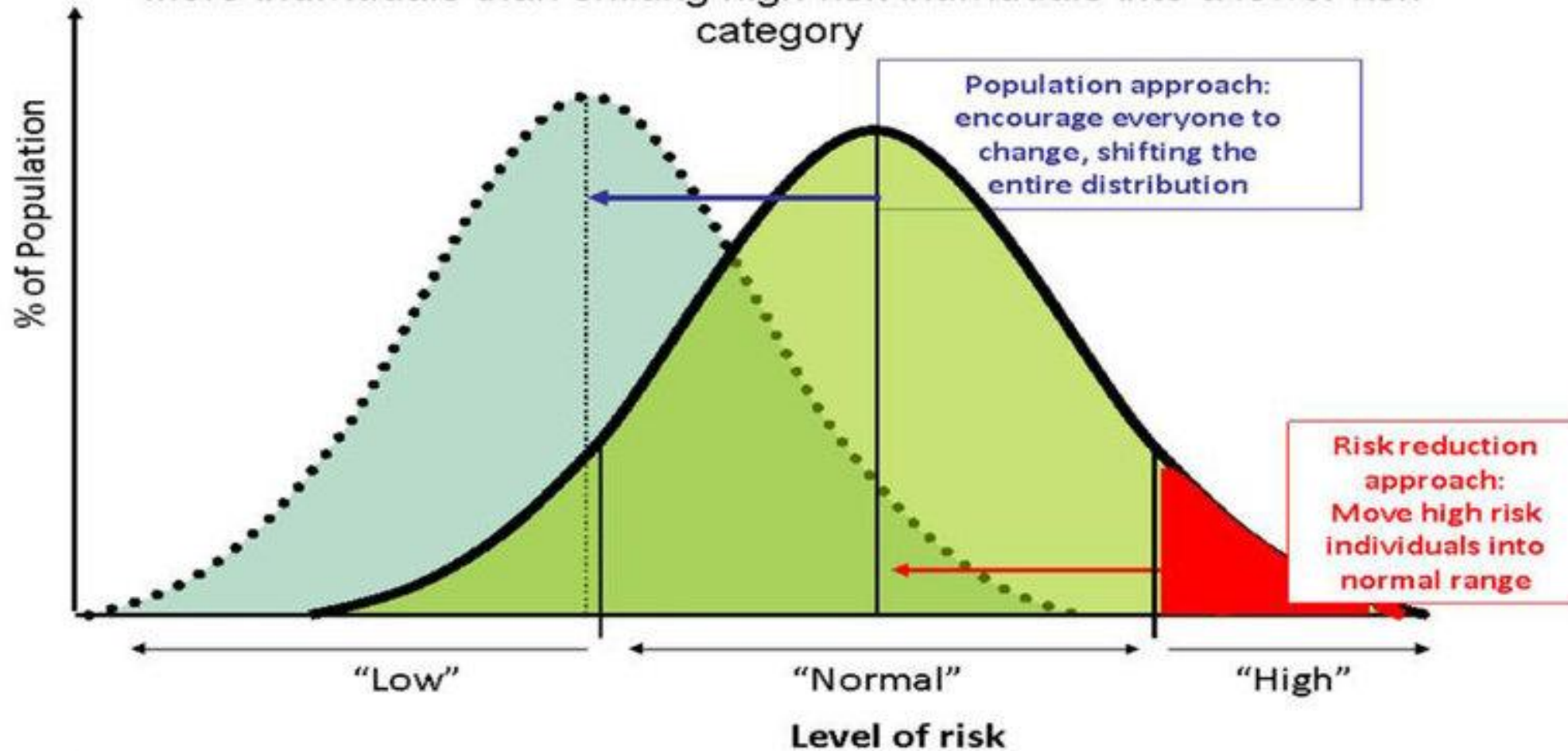
Vastakkaiset tavoitteet

- **Kansanterveyden tavoite** on **ehkäistä haittoja**, ehkäistä vähentää päihteistä aiheutuvia käyttöä ja suojella erityisesti nuoria ja haavoittuvia ryhmiä.
- **Kaupallisten toimijoiden tavoite** on **kasvattaa myyntiä ja voittoa** – usein riippumatta siitä, aiheuttaako tuote terveyshaittoja (esim. alkoholi, tupakka, kannabis, nikotiinipussit).
- Tarvitaan yhteiskuntatason ratkaisuja näiden jännitteiden hallintaan.
- Vahvojen markkinaintressien hallinta on myös ehkäisevän päihdetyön ydintä.
- Arvolähtöistä toimintaa (sitoutuminen tiettyihin arvoihin).

The Bell-Curve Shift in Populations

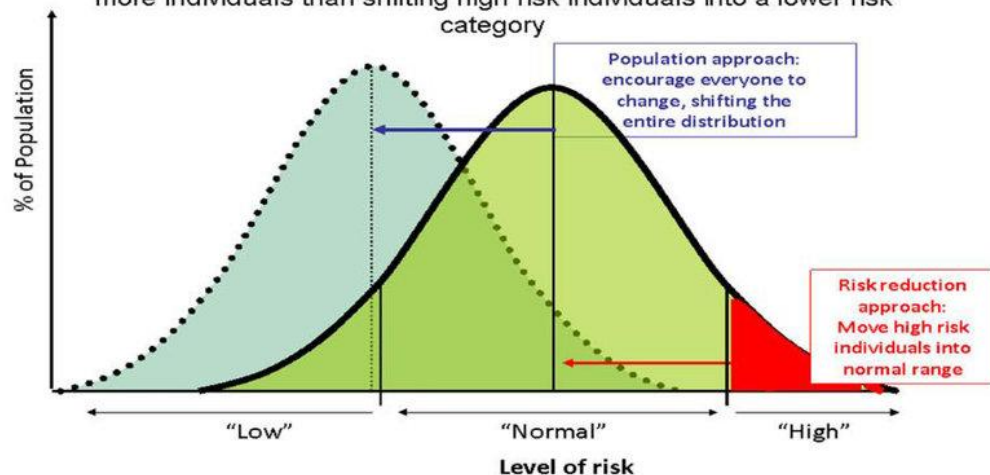
Shifting the whole population into a lower risk category benefits more individuals than shifting high risk individuals into a lower risk category

Source: Rose G. Sick Individuals and sick populations. *Int J Epidemiol.* 1985; 12:32-38.

The Bell-Curve Shift in Populations

Shifting the whole population into a lower risk category benefits more individuals than shifting high risk individuals into a lower risk category

Source: Rose G. Sick Individuals and sick populations. *Int J Epidemiol.* 1985; 12:32-38.

Miksi koko väestöön vaikuttaminen on tehokkaampaa kuin vain riskiryhmiin vaikuttaminen?

- Jos vaikutetaan vain punaisella olevaan korkean riskin ryhmään, eikä pyritä muuttamaan jakauman "sijaintia", saadaan aikaan pienempi vaikutus kuin siirtämällä koko jakaumaa vasemmalle.
- Haittoja syntyy myös kohtuu- ja riskikulutuksesta (alkoholilla yhteys 200 sairauteen riskitekijänä, onnettomuudet, tapaturmat ym.). Koska ei-suurkuluttajia on määrällisesti huomattavasti enemmän kuin suurkuluttajia, on ei-suurkuluttajien kautta tuleva kokonaishaittojen määräkin suurempi.
- Riskikuluttajista aina osa siirtyy suurkuluttajiksi - ennaltaehkäisy!
- Edellä mainituista syistä väestöstrategia on lopulta tehokkaampi ja kustannusvaikuttavampi kuin yksilöstrategia (=ainoastaan korkean riskin yksilöihin vaikuttaminen). Tarvitaan koko väestöön kohdistuvia toimia: saatavuuden sääntely, hinta- ja veropolitiikka sekä markkinointirajoitukset.

Keskeisiä jännitteitä

1. Mainonta ja markkinointi vastaan ehkäisy

- Yritykset pyrkivät brändäämään päihteet houkutteleviksi (nuorekkuus, vapaus, hauskanpito).
- Kansanterveystoimijat pyrkivät ehkäisemään käytön aloitusta erityisesti nuorilla — mutta ei voi kilpailla samanlaisilla resursseilla tai näkyvyydellä.

2. "Yksilön vastuu" vastaan "rakenteelliset ratkaisut"

- Yritykset syyttävät ongelmista yksilöä ("valitse viisaasti", "kohtuukäyttö").
- Kansanterveytoimijat korostavat yhteiskunnallisia koko väestöä koskevia ratkaisuja (sääntely, verotus, saatavuuden rajoittaminen, mainonnan rajoitukset).
- Väestötason keinojen kustannusvaikuttavuudesta on vahva tutkimusnäyttö.

Keskeisiä jännitteitä

3. Vastustus sääntelyä kohtaan

- Yritykset lobbaavat verotusta, sääntelyä ja varoitusmerkintöjä vastaan.
- Ne voivat myös esittää kevyitä "itsesääntelytoimia" viivyttääkseen todellisia rajoituksia.

4. Kumppanuudet ja vaikutusvalta

- Päihteitä tuottava ja myyvä teollisuus voi pyrkiä mukaan ehkäisevään työhön tai koulutukseen esittäen olevansa "osa ratkaisua".
- Tämä voi hämärtää viestiä ja heikentää ehkäisevän työn uskottavuutta ja itsenäisyyttä.
- Yleistä intressiä edustavien toimijoiden toimintaedellytyksistä tulisi huolehtia.

Keskeisiä jännitteitä

5. Tutkimuksen ja asiantuntijuuden kyseenalaistaminen

- Kansainvälisestä tiedetään, että osa teollisuudesta rahoittaa tutkimuksia tai kampanjoita, jotka hämärtävät haittojen merkittävyyttä ja toimivat tutkimusperustaisia keinoja vastaan.
- Teollisuuden rahoittamat järjestöt sekä yksittäiset henkilöt (esim. some-vaikuttajat). Myös Suomessa nikotiinin, alkoholin ja rahapelaamisen osalta.
- Tämä vaikeuttaa kansanterveyden viestien uskottavuutta, etenkin jos yleisö ei erota riippumatonta tutkimusta kaupallisesta viestinnästä.

Alkoholipolitiikan keskeiset kysymykset

- Mitä tapahtuu WHO:n tehokkaille keinoille hallita alkoholin aiheuttamia haittoja (hinta, saatavuus, markkinointi)?
- Mitä tapahtuu alkoholinmyynnin ja ikärajojen valvontajärjestelmälle?
- Mitä tapahtuu alkoholimarkkinoinnin kielloille?
- Mitä tapahtuu kansanterveysperusteiselle yksinoikeusjärjestelmälle?
- Mitä tapahtuu ehkäisevän päihdetyön resursseille?

Alkoholin kotiinkuljetus

Hallituksen esittämät muutokset:

- Erillinen toimituslupa ja -passi alkoholin kotiinkuljetukseen
- Mahdollistaisi pikatoimitukset
 - Toimitus jopa puolessa tunnissa
- Vähittäismyyntiaikoja ja -rajoja noudatettaisiin Suomen sisäisissä kuljetuksissa
- Ei pakollista tunnistautumista oston yhteydessä
- Luovutus olisi vapaasti sovittavissa ostajan ja myyjän välillä
 - Viranomaisille mahdollistettaisiin koeostot
- Seuraamusmaksu 1000 e (aiemmin 20 000 e)

Huomioita:

- Kotiinkuljetus tulee todennäköisesti lisäämään kulutusta kotona
- Pikakuljetuksia ei tulisi sallia
- Kerralla toimitettavan alkoholin määrää tulisi rajata
- Toimituslupaa tulee säädellä ja sille asettaa tiukat ehdot
- Käytännössä valvonta tulee olemaan mahdotonta
- Erityistä huolta 89 000 lapsesta perheissä, jossa vähintään toisella vanhemmalla on vakava päihdeongelma

Alkoholin etämyynti

Hallituksen esittämät muutokset:

- Jatkossa ulkomaalaiset toimijat voisivat myydä Suomeen jopa 80 % vahvuista alkoholia
 - Asiaa perusteltu EU-oikeudella ja KKO:n tuomiolla, jonka merkityksestä erilaisia tulkintoja
- Etämyyjä ei voisi toimittaa juomia Suomeen ilman toimituslupaa tai –passia
- Esitys todellisuudessa heikentää Alkon yksinoikeusasemaa
 - Hallitusohjelmassa sovittu, että Alkon kansanterveydellinen tehtävä ja asemaa ei muuteta -> muuttuu

Huomioita:

- Esitys asettaa tarkoituksella toimijat eriarvoiseen asemaan
 - Ulkomaalaiset toimijat ja Alko saavat myydä kotiin kaikkia juomia
 - Kotimaiset toimijat saavat myydä alkoholilaissa sovittuihin 5,5/8 % rajaan asti
- Paljon avonaisia kysymyksiä prosessista:
 - Olisiko ollut mahdollista etsiä yhdessä komission kanssa ratkaisu, jossa etämyynnissä olisi voitu noudattaa samoja vähittäismyynnin prosenttirajoja kuin kansallisesti on käytössä?
 - Miksi hyväksyisimme, että yksi ennakoiva tulkinta EU:n vaatimuksista määrittäisi Suomen alkoholipolitiikan koko suunnan?
- Käytännössä uudistus avaa tien haastaa kansalliset %-rajat EU-oikeudessa

Alkoholin markkinointi

Hallituksen esittämät muutokset:

- Esitys poistaisi väkevien alkoholijuomien markkinointikiellon verkkomarkkinoinnilta
 - Väkeviä ei saisi kuitenkaan mainostaa tv:ssä tai radiossa, toisin kuin muita alkoholituotteita
- Sosiaalisen median vaikuttajien markkinointi sallittaisiin
- Verkkokaupat voivat ehdottaa alkoholituotteita kuluttajille ostohistorian tai elintarviketilausten yhteydessä.

Huomioita:

- Ulkomaalaisille etämyyjille tulee mahdollisuudet markkinoida ja myydä kaikkia alkoholijuomia suomalaisille kuluttajille
- Väkevien alkoholijuomien markkinointi lisää altistumista brändeille ja normalisoi alkoholin käyttöä.
 - Digitaalinen markkinointi kasvattaa kulutusta erityisesti riskikuluttajien ja nuorten parissa.
 - Nuoret altistuvat alkoholiin liittyville viesteille digitaalisessa ympäristössä, ja heillä ei ole kykyä tunnistaa mainostajien tarkoitusperiä.
 - Somen ja internetin ikärajavaltvonta toimii heikosti: alaikäiset profiilit onnistuvat pääsemään käsiksi mm. verkkosivuille usein ongelmitta ja seuraamaan vaikuttajia, jotka jakavat alkoholisisältöjä.

Alkoholin verotus

Hallituksen esittämät muutokset:

- Hallitus on nostanut useamman kerran alkoholiveroa eri tuoteryhmissä (pl. olut)
- Hallitus on sitomassa alkoholin valmisteveron yhdenmukaistettuun kuluttajahinta indeksiin (YKVI)
- Ulkomailta tilattavien alkoholijuomien verovastuuta on laajennettu myyjälle sekä ostajalle

Huomioita:

- EHYT on kannattanut alkoholiveroon kohdistuvia korotuksia ja sitomista indeksiin.
- Etämyynti lisää riskiä veronkiertoon
 - Tulli eikä verovalvonta ei kykene seuraamaan suuria määriä tilauksia (vrt. Temu) eikä valvontaan ole luvattu lisää resursseja
 - Ulkomailta tuotava alkoholi heikentää valtion veropohjaa ja kasvattaa harmaata taloutta
 - Etämyynnin lisääntyminen heikentää myös mahdollisuuksia tuleville alkoholiveron kiristyksille

Alkoholin kotiinkuljetus ja etämyynti uhkaavat suomalaisten terveyttä – voitot ulkomaille, haitat Suomeen (8.10.2025)

Eduskunta käy tänään (8.10.2025) lähetekeskustelun hallituksen esittämästä lakimuutoksesta, joka laajentaisi alkoholijuomien etämyyntiä, toimitusmyyntiä ja markkinointia. Laki uhkaa kärjistä ja lisätä alkoholista syntyviä haittoja Suomessa samalla, kun taloudelliset hyödyt kohdentuvat yksityisille alkoholien myyjille ja tuottajille sekä alkoholikauppiaille ulkomailta. Esitys uhkaa vesittää tutkitusti vaikuttavat ja kustannustehokkaat keinot, joilla voidaan vähentää alkoholihaittoja väestötasolla.

Alkoholi ei ole tavanomainen kulutustuote vaan miljardiluokan haittakulut aiheuttava päihde, minkä vuoksi myös alkoholipolitiikkaa on tarkasteltava ensisijaisesti sosiaali- ja terveystieteellisenä kysymyksenä.

”Nyt hallitus on käsitellyt alkoholia lähes yksinomaan kilpailu- ja elinkeinopolitiikkana, jossa alkoholia tuottavien ja myyvien kaupallisten toimijoiden myyntiä pyritään maksimoimaan, vaikka alkoholin käytöstä koituu laajoja ja täysin kiistattomia haittoja yhteiskunnalle”, sanoo Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n toiminnanjohtaja **Juha Mikkonen**.

Alkoholin kotiinkuljetuksen ja etämyynnin salliminen jopa 80 prosenttisille alkoholijuomille uhkaa lisätä alkoholinkulutusta ja haittoja etenkin riskiryhmien osalta. Lakiesityksestä hyötyisivät ulkomaiset toimijat: ulkomailta tilatun alkoholin taloudellinen hyöty valuu pois Suomesta, mutta alkoholin käytöstä koituvat ongelmat jäävät kotimaahan.

Alkoholin kotiinkuljetus ja etämyynti uhkaavat suomalaisten terveyttä – voitot ulkomaille, haitat Suomeen (8.10.2025)

Alkoholin etäostoa ei voida EU-alueella rajoittaa tilanteessa, jossa ostaja itse järjestää juomien kuljetuksen. Hallituksen olisi kuitenkin tullut selvittää perusteellisemmin hallituksen esityksessä mainittua etämyynnin kieltoa yli 8,0 % ja 5,5 % alkoholijuomille niissä tapauksissa, joissa myyjä vastaa juomien kuljetuksesta.

EHYT katsoo, että lakiesitys muuttaisi Alkon tehtävää ja asemaa hallitusohjelman linjausten vastaisesti. Suomi on saanut Euroopan unionilta oikeuden suojella kansanterveyttä alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmällä, mutta nyt hallitus ei ole edes pyrkinyt neuvottelemaan unionin kanssa tai notifioimaan järjestelmää turvaavaa lakia komissiolle.

”Alkoholipolitiikka on kansallinen asia. Emmehän me säädä päihteiden myynti-ikärajojakaan vieraiden valtioiden mukaan. Olisiko ollut mahdollista etsiä yhdessä komission kanssa ratkaisu, jossa etämyynnissä olisi voitu noudattaa samoja vähittäismyynnin prosenttirajoja kuin kansallisesti on käytössä? Miksi hyväksyisimme, että yksi ennakoiva tulkinta EU:n vaatimuksista määrittäisi Suomen alkoholipolitiikan koko suunnan? Onko hallituksen todellinen tavoite purkaa kansanterveyteen perustuva myyntijärjestelmä, edistää ulkomailta toimivien alkoholikauppiaiden liiketoimintaa ja sysätä terveyttä vahingoittavan politiikan seuraukset tavallisten suomalaisten veronmaksajien kannettaviksi?” Mikkonen kysyy.

Alkoholin kotiinkuljetus ja etämyynti uhkaavat suomalaisten terveyttä – voitot ulkomaille, haitat Suomeen (8.10.2025)

Alkoholin tuominen koteihin uhkaa lasten ja nuorten hyvinvointia

Nuorten alkoholinkäytön laskuun ovat osaltaan vaikuttaneet saatavuuden ja markkinoinnin rajoitukset. Alaikäisten on entistä helpompi hankkia alkoholia, koska tilaushetken ikärajavalvonta ei ulotu varsinaiseen alkoholin luovutustilanteeseen. Alkoholin saatavuuden kasvu lisää myös lasten usein näkyvätöntä kärsimystä. Yli 89 000 lasta elää ennen täysi-ikäisyyttään kodissa, jossa arkea varjostaa vakava päihdeongelma.

Vanhempien kotona tapahtuva alkoholinkäyttö on yhdistetty lasten hyvinvoinnin heikentymiseen ja lisääntyneisiin alkoholikokeiluihin. Varhain aloitettu alkoholinkäyttö on merkittävä ja tutkimustiedon mukaan kiistaton riskitekijä päihdeongelmille myöhemmin elämässä. Alkoholin kotiinkuljetusta koskevan ikärajavalvonnan on todettu kansainvälisissä tutkimuksissa toteutuvan heikosti.

”Lakiesitys asettaisi valvovan viranomaisen käytännössä mahdollittoman tehtävän eteen, koska alkoholin luovutuspaikka olisi vapaasti ostajan ja myyjän välillä sovittavissa muutamia poikkeuksia, kuten päiväkoteja, lukuun ottamatta”, Mikkonen sanoo.

Käytännössä nykyinen alkoholipolitiikan perustana oleva lupajärjestelmä menettää merkityksensä, ja markkina avautuu laajemmin harmaalle taloudelle. Viranomaiset eivät enää tiedä, ketkä vastaavat toimituksista ja keille alkoholijuomia lopulta toimitetaan. Lisäksi resurssit lainvalvomiseen ovat mitättömät erityisesti tilanteessa, jossa lupa- ja valvontavirastoissa on käynnissä mittava organisaatiomuutos.

Lakiesityksessä on asetettu seuraamusmaksu toimitusluvan haltijoille, jos he rikkovat ikäraja- tai päihtymysvalvonnan velvollisuuksiaan. Maksun yläraja (1000 euroa) on täysin riittämätön suhteessa mahdollisiin alkoholihaittoihin ja liiketoiminnan volyymeihin. Keväällä käsitellystä lakiesityksestä poiketen seuraamusmaksua on laskettu 20 000 eurosta 1000 euroon ja vaatimus ostajan vahvasta tunnistautumisesta poistettu.

”Hyvinvoivan yhteiskunnan keskeinen tehtävä on huolehtia lapsista ja nuorista. Tämä ei tapahdu siten, että tuomme pikakuljetuksin alkoholia kotiovelle. Erikoista on, että kyseessä on nimenomaan sosiaali- ja terveystieteiden hanke. Alkoholin heikko saatavuus ei ole Suomessa ongelma, mutta haitat ovat”, Mikkonen painottaa.

Ainoastaan elinkeinotoimijoiden huoli otettiin vakavasti lakiesityksen valmistelussa

Maailman terveysjärjestö WHO suosittaa alkoholin saatavuuden rajoittamista, hintasääntelyä ja markkinoinnin hillintää haittojen vähentämiseksi. Hallitus toimii päinvastoin: lisää saatavuutta, sallii vaikuttajamarkkinoinnin ja heikentää veropohjaa laajentamalla kohtuuttomasti alkoholin tuontia ulkomailta.

Lainsäädännön arviointineuvosto esitti lausunnossaan kysymyksen, millä keinoin alkoholin etämyyntiin liittyviä valmisteveroja saataisiin perittyä nykyistä enemmän. Vastaavasti Tulli nosti esiin lausunnossaan, että esitys todennäköisesti pienentää alkoholiverokertymää ja vain pieni osa maksaa rajat ylittävistä alkoholihankinnoista valmisteveroja Suomeen.

Lisäksi arviointineuvosto nosti esiin, että lakiesityksessä olisi välttämätöntä arvioida alkoholilain muutosten ja ehkäisevän päihdetyön järjestöihin kohdistuvien leikkausten yhteisvaikutuksia. Arviointi yhteisvaikutuksista sekä sosiaali- ja terveysjärjestöille kohdentuvista mittavista 140 miljoonan euron leikkauksista on tekemättä.

”Ehkäisevän päihdetyön resurssit tulisi jatkossa mitoittaa suhteessa ilmiön laajuuteen. Jos päihde- ja rahapelihaittojen ennaltaehkäisyyn ei löydy muilla tavoin taloudellisia voimavaroja niin päätöksentekijöiden tulee käynnistää selvitys alkoholin myyjille asetettavista vastuullisuusmaksuista tai haittaverojen korvamerkitsemisestä suoraan haittojen ehkäisyyn. Tupakkaveron osalta tällainen korvamerkintä on aiemmin ollut, joten se on täysin mahdollista toteuttaa”, päättää Mikkonen.

Alkoholi

- Alkoholin saatavuutta ollaan edelleen laajentamassa muun muassa kotiinkuljetuksen, ulkomaan etämyynnin helpottamisen ja jo toteutuneen entistä väkevempien alkoholijuomien ruokakauppamyynnin kautta.
- Päihdehaittojen ehkäisytyöstä on leikattu ja suunnitellaan leikattavan lisää (sote-järjestöt ja HVA:t).
- Hallituksen toimet vaarantavat valvontajärjestelmän lisäksi alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmän hallitusohjelmakirjauksen vastaisesti.
- Tutkimustieto kustannusvaikuttavista keinoista haittojen vähentämiseksi on laajasti yhteneväistä kansanterveysviranomaisten ja tutkijoiden kesken, mutta tieto ei hyödynnetä päätöksenteossa.
- Alkoholipolitiikan kehys on muutettu kilpailu- ja elinkeinopolitiikasta nousevaksi. Tarkastelukulma tulisi siirtää takaisin sosiaali- ja terveyspolitiikkaan.
- Taloudellinen taantuma ja veronkorotukset alentavat alkoholin kokonaiskulutusta, mutta samalla sosioekonominen huono-osaisuus uhkaa polarisoida haittoja (kulutustaso vrt. haittojen jakauma).
- EHYT kannattaa hallituksen esitystä alkoholiveron korottamisesta ja korostaa hinnan sääntelyn merkitystä kulutuksen vähentämisessä. EHYT tukee veron sitomista kuluttajahintaindeksiin, mutta huomauttaa, että myös ostovoimaan sidottua mallia olisi tullut selvittää tarkemmin.

Alkoholi

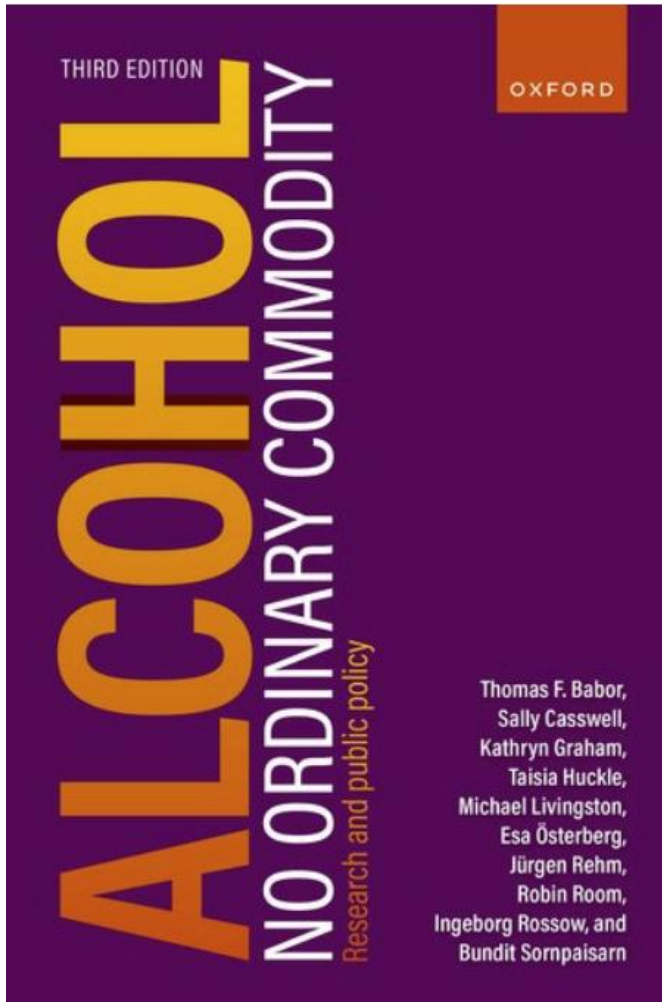
- EHYT nostaa esiin ulkomaisen etämyynnin kasvavan merkityksen alkoholiverokertymään ja ohjausvaikutukseen, kun hallitus esittää alkoholin etämyynnin ja kotiinkuljetuksen laajamittaista sallimista aina 80 prosenttisille alkoholijuomille asti (HE 131/2025).
- EU-komissiolle olisi tullut notifioida etämyyntiesitys, jossa etämyydyin alkoholin rajat ovat samat kuin kotimaisessa vähittäismyynnissä (5,5 / 8 %). Tuore KKO tuomio (KKO:2025:71) käsitteli tilannetta, jossa myyjä oli kirjoittanut toimitusehtoihinsa, että ei myy alkoholia Suomeen. Tämä ei rinnastu sellaiseen etämyyntiin, jossa myyjä huolehtii kuljetuksesta. Etäosto, jossa ostaja hoitaa kuljetuksen, on laillista.
- Etämyynnin myötä verotulot ja taloudelliset hyödyt valuvat ulkomaille, mutta haitat jäävät Suomeen. Tämä heikentää verokertymää ja alkoholiverotuksen ohjausvaikutusta haittojen vähentämisessä.
- Alkoholilain ja valmisteverolain mukaan verot tulee maksaa myös ulkomailta tilatuista tuotteista, mutta tämä edellyttää tehokasta valvontaa. Riittävät keinot varmistaa verojen toteutumisen ovat välttämättömiä, jotta veropolitiikan tavoitteet eivät vesity ja jotta kotimainen sääntely todella vähentää alkoholin haittoja.
- Lainsäädännön arviointineuvosto esitti lausunnossaan alkoholilain muutosesityksestä huolen siitä, millä keinoin alkoholin etämyyntiin liittyviä valmisteveroja saataisiin perittyä nykyistä enemmän. Vastaavasti Tulli nosti esiin lausunnossa, että esitys todennäköisesti pienentää alkoholiverokertymää ja vain pieni osa maksaisi rajat ylittävistä alkoholihankinnoista valmisteveroja Suomeen.

Esimerkkejä – suurin osa ei tulisi valvovan viranomaisen tietoon.

1. Kuljettaja toimittaa alkoholia, mutta oven avaa alaikäinen lapsi. Aikuinen ei ole läsnä. Kuljettaja luovuttaa alkoholin silti. Miten asiaa valvotaan, kuka on vastuussa ja minkä suuruinen seuraamusmaksu annetaan? (alkoholin myynyt kauppa, alustayhtiö vai juomien toimittaja)?
2. Kuljettaja toimittaa ruokatilauksen, mutta ovea ei avata. Kuljettaja jättää tilauksen oven taakse, vaikka tilaus pitää sisällään alkoholia. Miten asiaa valvotaan, kuka on vastuussa ja minkä suuruinen seuraamusmaksu annetaan?
3. Kuljettaja toimittaa tilauksen ja oven avaa täysi-ikäinen, mutta käynnissä on kotibileet, joissa on selkeästi mukana alaikäiseltä vaikuttavia henkilöitä. Miten asiaa valvotaan ja kuka on vastuussa, jos alkoholia päätyy alaikäisille? Minkä suuruinen seuraamusmaksu annetaan?
4. Kuljettaja kieltäytyy luovuttamasta juomia, jolloin tilaajan käytös muuttuu uhkaavaksi. Kuljettaja päättää luovuttaa alkoholin oman turvallisuutensa vuoksi. Miten kuljettajan pitää toimia, miten asiaa kyetään valvomaan ja kuka on vastuussa? minkä suuruinen seuraamusmaksu annetaan?
5. Sama tilanne kuin kohdassa 4, mutta kuljettaja huomaa, että taloudessa on lapsia ja läsnä olevat aikuiset erittäin päihtyneitä. Onko kuljettaja velvoitettu ilmoittamaan asiasta viranomaisille? Miten asiaa valvotaan ja huolehditaan lapsen oikeudesta turvalliseen kasvuympäristöön?
6. Nuorisojoukko on kokoontunut puistoon ja tilannut alkoholia. Kuljettaja kieltäytyy luovuttamasta alkoholia ja tilanteessa olevat nuoret käyttäytyvät aggressiivisesti. Miten kuljettajan tulisi toimia tilanteessa?
7. Kaveriporukka on tilannut alkoholia puistoon. Kuljettajan tullessa paikalle käy ilmi, että puistossa on meneillään yleisötilaisuus (esim. konsertti). Miten kuljettajan tulisi toimia tilanteessa?

Alkoholihaittojen ehkäisy ja vähentäminen

- Tutkimustiedon mukaan alkoholihaittoja voidaan tehokkaimmin vähentää **vaikuttamalla alkoholin hintaan, saatavuuteen ja markkinointiin.** (Babor, T. ym. 2022. Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy (3. painos). Oxford University Press.

Open Access:

<https://global.oup.com/academic/product/alcohol-no-ordinary-commodity-9780192844484>

- Alkoholihaittojen ehkäisyn osalta näyttöä on lisäksi myös rattijuopumuksen ehkäisytöistä, riskikäyttäjille suunnatusta lyhytneuvonnasta ja alkoholiriippuvaisten hoidosta.

Alfa-PVP:n käyttö näkyy nyt koko Suomessa

Alfa-PVP:n käyttö näkyy kaikkialla Suomessa. Lääkkeistä Rivatrilin ja Ksalolien käyttö näyttää olevan kasvussa. Erityisesti päihdetyötä tekeviä huolestuttaa nuorten päihteiden käyttö.

EHYTin koordinoiman NOPSA-verkoston eli Nopean huumetiedon verkoston kolmannen kvartaalin raportin (heinä–syyskuu 2025) mukaan muuntohuume alfa-PVP on noussut selväksi huumeilmiöksi koko Suomessa. Ainetta havaitaan käytännössä kaikilla hyvinvointialueilla, vaikkakin sen käyttö painottuu edelleen selkeästi Etelä-Suomeen.

Alfa-PVP:n käyttö tapahtuu yhä useammin polttamalla tai vapettamalla, ja sen on havaittu aiheuttavan vakavia psykoottisia oireita, väkivaltaisuutta ja toimintakyvyn nopeaa heikkenemistä. Kentällä työntekijät kuvaavat käyttäjien voinnin romahtaneen aiempaa nopeammin, ja hoitoon hakeutuminen on monin paikoin vaikeaa.

Samanaikaisesti bentsodiatsepiinit, erityisesti Rivatril (klonatsepaami) ja Ksalol (alpratsolaami) ovat taas selvässä nousussa. Tullin mukaan kesän aikana takavarikoitiin noin miljoona tablettia näitä lääkkeitä, mikä on vain pieni osa maahan päässeistä määristä.

– Bentsodiatsepiinit näkyvät myös laboratoriotutkimuksissa ja kentällä asiakastyössä, kertoo Nopsa-hankkeen päällikkö **Annuska Dal Maso**.

Buprenorfiini ja muut opioidit ovat yhä yleisiä. Raportissa nousee esiin myös laajan yhteiskäytön ilmiö, jossa eri aineita käytetään samanaikaisesti. Tämä lisää terveysriskejä ja psyykkisiä haittoja.

– Eryistä huolta aiheuttaa nuorten päihteidenkäyttö. Alfa-PVP:n, ilokaasun ja muiden kaasujen kokeilu on yleistynyt. Nuorten keskuudessa näkyy aiempaa enemmän myös huumekauppaan osallistumista ja välittämistä, Dal Maso kertoo.

Kenttätöntekijöiden mukaan osa nuorista on hyvin huonokuntoisia ja hoitoon pääsy on monin paikoin vaikeaa.

Kansainvälisesti nitatseenit, erittäin voimakkaat synteettiset opioidit, herättävät kasvavaa huolta. Euroopan huume seurantakeskus (EMCDDA) on varoittanut väärennetyistä OxyContin-tableteista, jotka sisältävät nitatseenia oksikodonin sijaan. Näitä on tavattu myös Suomessa, vaikka toistaiseksi vain harvoin.

Nopsa-hankkeen kvartaaliraportti kokoaa tietoa Tullilta, poliisilta, THL:ltä, Synlabilta sekä kenttätöitä tekevältä ammatillisverkostolta eri puolilta Suomea. Kokonaisuus tarjoaa ajankohtaisen kuvan huumausainetilanteen kehityksestä ja nousevista trendeistä.

<https://ehyt.fi/uutishuone/uutiset/alfa-pvppn-kaytto-nakyy-nyt-koko-suomessa/> (14.10.2025)

Huumeet

- Vaikuttavat toimenpiteet huumekuolemien ja –haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi puuttuvat.
- Huumeiden käytön ja haittojen kasvu jatkuu. Huumeisiin liittyvät kuolemat ovat lisääntyneet erityisesti alle 25-vuotiaiden osalta (Tilastokeskus 2025).
- THL:n ja jätevesiseurannan mukaan huumeiden käyttö on yleisesti ottaen lisääntynyt.
- Uusia vaarallisia muuntohuumeita, kuten alfa-PVP, sekä synteettisiä opioideja esiintyy yhä useammin, mikä kasvattaa terveys- ja kuolemanriskejä, aiheuttaa pysyvää syrjäytymistä työmarkkinoilta sekä heikentää sisäistä turvallisuutta ja sitoo poliisin voimavaroja.
- Koulut, oppilaitokset ja perhepalvelut ovat keskeisiä kanavia varhaiseen puuttumiseen ja vanhemmuuden tukemiseen. Tästä syystä myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta tulisi varata resursseja nuorille suunnattuun päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn.

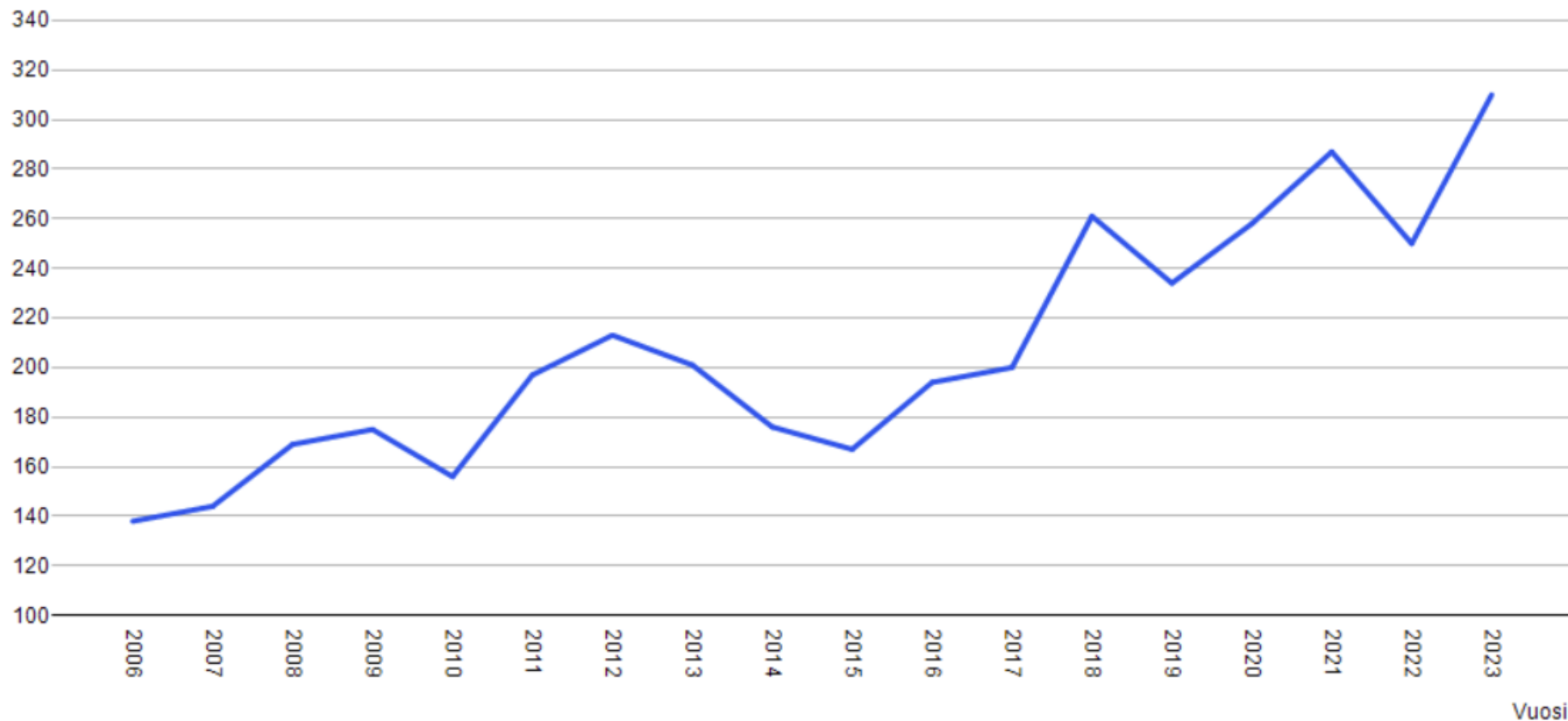
Vaikuttava ja kokonaisvaltainen reagointi edellyttää neljän pilarin mallia:

1. **Ehkäisevä päihdetyö**
2. **Haittojen vähentäminen**
3. **Hoito ja kuntoutus**
4. **Valvonta**

Huumekuolemat 2006-2023

Huumeisiin kuolleet muuttujina Vuosi. Yhteensä, Yhteensä, Yhteensä, Huumeisiin kuolleet (B-luokitus).

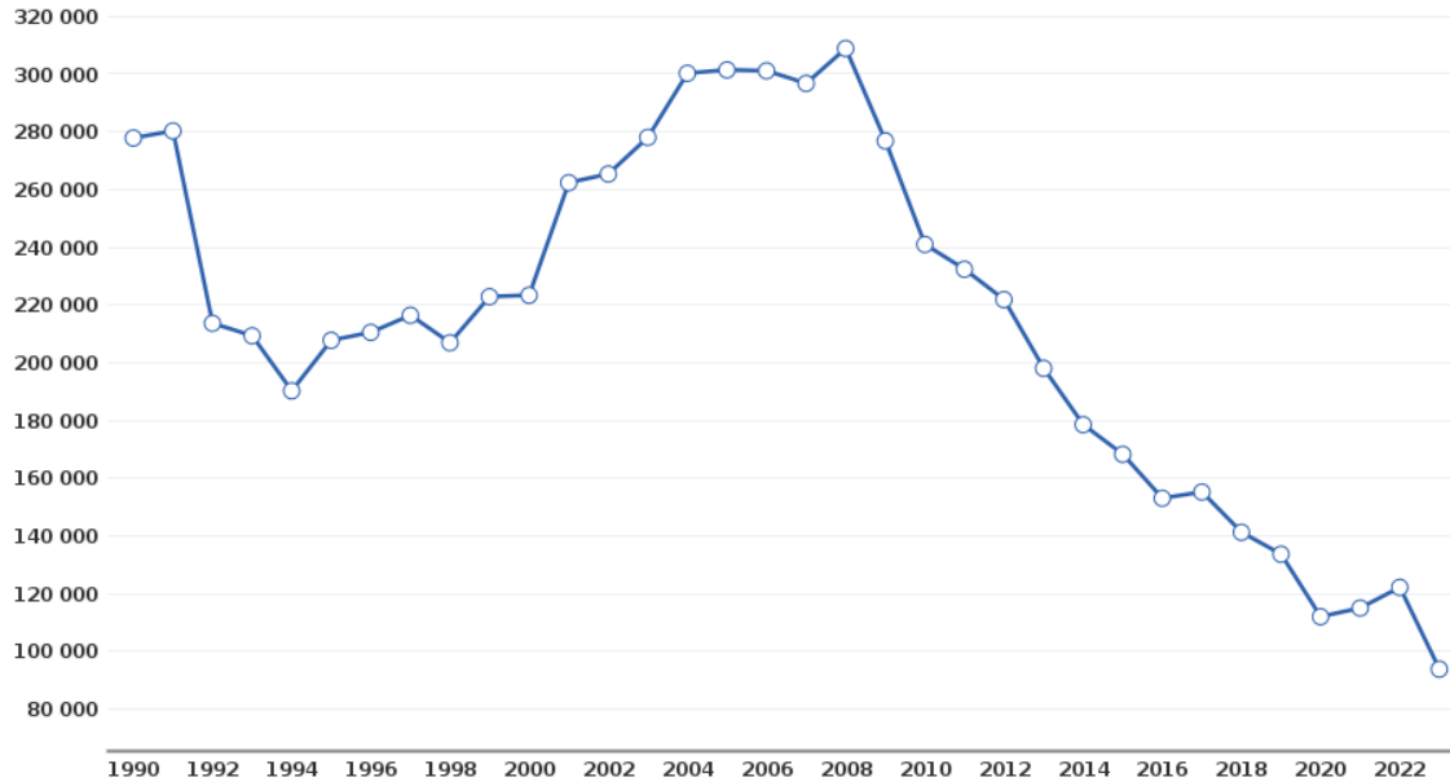

Päihdekuntoutuslaitosten hoitopäivät 1990-2023

Päihdehuollon kuntoutuslaitokset, hoitopäiviä vuoden aikana (-2023)

info ind. 2178 Alue: Koko maa Sukupuoli: Yhteensä

- 1990-luvun laman vaikeimpaan aikaan vuonna 1994 päihdekuntoutuslaitoksissa hoitopäiviä oli 190 267 vuodessa.
- Vuonna 2023 päiviä oli jo yli puolet vähemmän 93 856 ja laskusuunta näyttää jatkuvan.

Tupakka- ja nikotiinipolitiikka

- Nikotiinituotteiden, erityisesti makuaineita sisältävien vahvojen nikotiinipussien, saatavuus ja käyttö on merkittävästi lisääntynyt nuorilla ja nuorilla aikuisilla (Kouluterveyskysely 9/2025).
- Yhtä lailla nuorten sähkösavukkeiden käyttö on lisääntynyt huolestuttavasti.
- Kehitys luo riskin uuden nikotiiniriippuvaisen sukupolven synnylle ja on jo kyseenalaistanut Suomen poliittisen Savuton Suomi - tavoitteen tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta vuoteen 2030 mennessä.
- Nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi nikotiinipusseja koskevassa sääntelyssä olisi ollut välttämätöntä säätää nykyistä 16,6 mg/g huomattavasta alhaisempi sallittu nikotiiniraja, kieltää pussien makuaineet ja nostaa tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikäraja 20 ikävuoteen.
- EHYT kannattaa esitystä tupakkaveron ja nikotiinituotteiden verotuksen kiristämisestä ja muistuttaa, että Suomen pitkän aikavälin tavoitteena on tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen.

Rahapelipolitiikka

THL:n vuoden 2023 väestökyselyn mukaan:

15–74-vuotiaista

4,2 %

rahapelasi **kohtalaisen riskin tai ongelmapelaamisen tasolla** (noin 151 000 henkilöä).

Vähintään kohtalaisen **riskin tasolla**

pelaaminen oli yleisintä 18–29-vuotiailla (6,9 %) ja 30–44-vuotiailla (5,4 %).

Miehistä vähintään **kohtalaisen riskin tasolla** pelasi 6,6 prosenttia; naisista vastaava osuus oli 1,8 prosenttia.

Alhaisella riskitasolla

pelanneiden osuus oli

9 %

(noin 325 000 henkilöä).

20 %

(noin 733 000 henkilöä) kertoi, että yhdellä tai useammalla läheisellä oli ollut **ongelmallista rahapelaamista**.

Rahapelikulutus on erittäin keskittyntä: 2,2 % pelaajista kulutti puolet (50 %) rahapelaamisen kokonaiskulutuksesta.

Rahapelihaittojen ehkäisytyötä ei resursoida riittävästi

Suomen rahapelimarkkinan koko eli suomalaisten Veikkauksen ja yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten toimijoiden järjestämissä rahapeleissä häviämä summa oli vuonna 2022 noin

1,58 miljardia euroa.

Vuonna 2022 sosiaali- ja terveysjärjestöille myönnettiin **2,44 miljoonaa euroa** raha- ja digipelihaittojen vastaiseen työhön.

Rahapelitutkimukseen ja -kehittämistyöhön eli arpajaislain 52 §:n mukaiseen työhön käytettiin samana vuonna **2,97 milj. euroa.**

Rahapelipolitiikan keskeiset kysymykset

- Rahapelilakiesitys ei tällä hetkellä vastaa tarkoituksykäläänsä eikä tue hallitusohjelman kirjauksia mm. rahapelaamiseen liittyvän ylivelkaantumisen ehkäisystä.
- Markkinoinnin määrittely ja rajoitukset
- Valvovan viranomaisen riittävä resursointi
- Mitä tapahtuu ehkäisevän rahapelihaittatyön resursseille?
- Alaikäisten ja nuorten aikuisten lisääntynyt rahapelaaminen
- Miten estetään tällä hetkellä todella kiivaana käyvä lisenssijärjestelmään aikomattomien yhtiöiden markkinointi?

Rahapelilain uudistus ja haitat

- Rahapelijärjestelmän avautuminen kilpailulle vuonna 2027 tulee lisäämään mainontaa ja markkinointia merkittävästi. Tehokkaita välineitä rahapelihaittojen ehkäisyyn ei tällä hetkellä ole käytössä.
- On odotettavissa, että rahapelihaitat kasvavat, ellei ennaltaehkäisevää työtä ja palveluja vahvisteta.
- EHYT on kuitenkin erittäin huolissaan STEA:lta rahoituksensa saavien ehkäisevää, vähentävää ja korjaavaa rahapelihaittatyötä tekevien järjestöjen rahoituksesta, joka on jo pienentynyt.
- Tilanteessa, jossa uusi rahapelilaki on todennäköisesti tulossa voimaan vuoden 2027 alusta ja jossa rahapelihaittojen arvioidaan kasvavan, rahoitusta tulisi lisätä, jotta ihmisten ja heidän läheistensä avuntarpeeseen pystytään vastaamaan.

Rahapelihaittatyön rahoitus

- EHYT katsoo, että hallituksen esitys rahapelilain 94 §:stä tulisi laajentaa koskemaan myös ehkäisevää ja korjaavaa rahapelihaittatyötä tekevien järjestöjen rahoitusta.
- Vaihtoehtoisesti olisi mahdollista ottaa käyttöön pelihaittamaksu tai -vero järjestelmän parissa toimivilta yhtiöiltä, kuten Hollannissa ja Isossa-Britanniassa on tehty.
- EHYT huomauttaa myös, että rahapelijärjestelmä uudistuksen yhteydessä ehdotettu 22 prosentin veroaste on matala. Veroaste perustellaan hallituksen esityksessä kanavointiasteen ja korkean verokertymän turvaamisella, mutta se on alhaisempi kuin esimerkiksi yleinen arvonlisävero (25,5 %).
- Optimaalinen verokanta olisi noin 30 prosentin tuntumassa, eikä alhainen veroaste automaattisesti takaa korkeaa kanavointiastetta.

Valtion tuotot haittaverosta

- Alkoholiveron osalta verotuottoarvio vuodelle 2026 on **1 447 miljoonaa euroa** ja tupakkaveron tuottoarvio **1 115 miljoonaa euroa**. Rahapeliin osalta tuottoarvio on **594 miljoonaa euroa** (sis. rahapelitoiminnan tuotto 450 milj. ja arpajaisvero 144 milj.).
- Yhteensä nämä päihteisiin ja rahapeleihin liittyvät valtion tuotot ovat arviolta **3,15 miljardia euroa** vuonna 2026.
- Tämä on jyrkässä epäsuhdassa päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn kohdentuvaan rahoitukseen: ns. haittatoimialoilta saatavat tuotot ovat monisatakertaisia verrattuna ennaltaehkäisyyn kohdentuviin panostuksiin.
- Haittaverojen ja tuottojen korvamerkitsemistä haittojen ehkäisyyn tulee tulevaisuudessa harkita.
- Tupakkalain 27 § pykälän mukainen korvamerkintä voi toimia mallina (laki oli voimassa 1977-2009: ”Edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa käytetään tupakoinnin ehkäisytyöhön sekä 7 luvussa tarkoitettuun tutkimus-, seuranta- ja valistustoimintaan”).
 - Mikäli voittoja haetaan päihteiden kaupasta, tulee julkisen vallan huolehtia tarvittaessa lainsäädännöllä, että haitallisten tuotteiden osalta **yritysvastuu toteutuu tarvittaessa vastuullisuusmaksujen muodossa**, eikä yhteiskunnalle haitallisia päihteitä myymällä tehdä merkittäviä liiketaloudellisia voittoja.

Resurssit eivät vastaa tarvetta ja ilmiön laajuutta

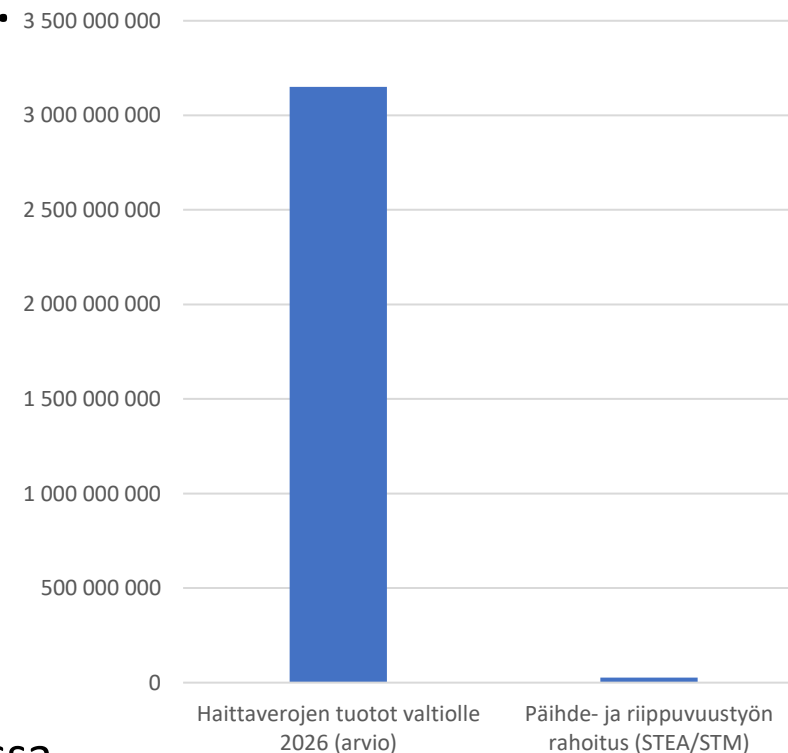

Ehkäisevän päihdetyön rahoitus tulisi mitoittaa haittojen määrän mukaan.

- Mikäli muuta rahoitusta ei löydy, tulisi selvittää **haittaverojen korvamerkitsemistä** ehkäisevään kansanterveystyöhön (erit. alkoholi, tupakka/nikotiini, huumeet ja rahapelaaminen).
- Valtion tuottoarviot ns. haittatoimialoilta vuodelle 2026:
 - Alkoholivero: 1 447 M€
 - Tupakkavero: 1 115 M€
 - Rahapelaaminen: 594 M€

Yhteensä: 3,15 miljardia euroa

- Ehkäisevän työn rahoitus on jyrkässä epäsuhdassa tuottojen kanssa kanssa.
- Kerätyistä haittaveroista ja tuotoista voitaisiin tulevaisuudessa korvamerkitä tietty prosentti (esim. 5 %) päihdehaittojen ehkäisyyn, jotta resursointi vastaisi todellista tarvetta ja toimintaa pystyttäisiin toteuttamaan kestävällä pohjalla ja kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa, kuten ehkäisevää päihdetyötä käsittelevässä laissa esitetään.

Terveyden edistämisen määräraha

- Vuoden 2026 valtion talousarviossa Terveyden edistämisen momentilta (33.70.50) osoitetaan ehkäisevään päihdetyöhön ja huumevalistukseen yhteensä vain noin 1,25 miljoonaa euroa.
- Summa on erittäin pieni suhteessa päihdehaittojen kokoluokkaan ja yhteiskunnallisiin kustannuksiin.
- Rahoitus on alle puoli promillea valtion saamista haittaverosta (alkoholi- ja tupakkaverot) ja rahapeli- ja lottoituotoista.
- STEA-avustuksiin päätetyn 140 miljoonan euron leikkauksen rinnalla rahoituksen taso ei mahdollista laaja-alaista ja pitkäjänteistä ehkäisevää työtä, vaikka tarve kasvaa kaikilla päihdesektoreilla.
- Momentin rahoitusta on välttämätöntä vahvistaa tulevissa budjeteissa.

Avustusleikkaukset

- Ehkäisevään päihdetyöhön kohdistuvien järjestöavustuksien leikkausten vaikutuksia päihde- ja pelihaittojen yleistymiseen ei ole arvioitu tai tutkittu. Millään taholla ei ole kokonaiskuvaa vaikutuksista ja vaikutukset ovat riippuvaisia leikkausten kohdentamisesta.
- Vuonna 2026 STEA-avustuksia vähennetään noin 30 miljoonaa euroa, ja vuosina 2025–2027 leikkausten yhteissumma nousee 140 miljoonaan euroon. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa avustusten reaalin taso oli jo vuosina 2020-2024 laskenut 16 prosenttia inflaation vuoksi.
- Järjestöt ovat pitkälti vastuussa käytännön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyöstä Suomessa. Leikkauksilla on etenkin pidemmällä aikavälillä suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia heikentäviä vaikutuksia. Samalla hyvinvointialueet karsivat päihdepalveluista ja vähentävät resursseja ehkäisevästä päihdetyöstä.

Rahoituksen tulevaisuus

- EHYT esittää, että vuosien 2026–2027 jatkoleikkaukset perutaan ja sosiaali- ja terveysministeriö arvioi niiden vaikutukset ihmisten hyvinvointiin sekä hyvinvointialueiden kustannuksiin.
- Avustusten tasosta tulisi sopia parlamentaarisesti pitkäjänteisyyden turvaamiseksi.
- Lisäksi avustusjärjestelmä on uudistettava yleisavustuspainotteisemmaksi tukemaan pitkäjänteistä toimintaa ja järjestöjen hallinnollista taakkaa on vähennettävä, jotta ne voivat keskittyä ydintehtäväänsä eli ihmisten tukemiseen ja kansanterveyden edistämiseen.
- Rahoituksen suunnittelussa olisi otettava huomioon ilmiöiden yhteiskunnallinen merkitys ja tilannekuva esimerkiksi keskeisiin kansanterveysindikaattoreihin nojautuen. Tietopohjan rakentamisen lisäksi on tärkeää tarkastella, kuinka hyvin tietoa kerätään ja hyödynnetään rahoituksen kehittämisessä.

Varainhankinta

- Päihdetyö on varainhankinnan kohteena vaikea: kyselyjen mukaan lähes 90 prosenttia suomalaisista arvostaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen työtä, mutta vain 9 prosenttia olisi valmis lahjoittamaan päihdetyöhön.
- Päihdejärjestöt eivät ole varakkaita, mikä estää usein professionaalisen varainhankinnan kehittämisen ja omarahoitusosuuksien kattamisen.
- Tarvitaan mahdollisuus käyttää yleisavustusta rajoitetusti varainhankintaan
- Lahjoitusten verovähennysoikeus täytyy ulottaa myös sote-järjestöihin.
- STEA:n tulisi sallia yleisavustusten rajattu ja pienimuotoinen käyttö omarahoitusosuuksina pienissä kansallisesti rahoitetuissa hankkeissa (esim. Sitran rahoitukset).

Kansalaisnäkökulman tärkeys

- Päihdehaitat polarisoituvat entisestään. Heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät kantavat suhteellisesti suurimman taakan.
- Kohtaavan työn tueksi tarvitaan yhteiskunnan tasoista politiikkaa sekä luotettavan, kansalais- ja asiantuntijanäkökulmaan perustuvan tiedon välittämistä päättäjille.
- Yleisenä huomiona on tärkeä tiedostaa, että kansalaisjärjestöt tarjoavat kustannustehokkaasti toimintaa, jota julkinen eikä yksityinen sektori ei pysty tuottamaan. Syynä tähän voivat olla esimerkiksi poliittisen kiinnostuksen puute, hallinnon jäykkyys, olemattomat tuotto-odotukset tai resurssien riittämättömyys.
- Kansalaisjärjestöt tuovat jäsenistönsä kautta esiin useiden erityisryhmien näkemyksiä julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Näin järjestöt edistävät näiden ryhmien osallisuutta yhteiskunnassa. Järjestöt tarjoavat vapaaehtoistyölle alustan.
- Järjestökumppanuuksien kautta valtio voi toimeenpanna parempia päätöksiä, jotka huomioivat lainsäädännön vaikutukset laajemmin kaikkien kansalaisten näkökulmasta
- Vahva kolmas sektori on kaikkien kansalaisten sekä julkisen vallan ja yksityisen sektorin etu.

Jatkoon

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry esittää, että eduskunta ja hallitus:

- 1. Vahvistavat päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn osoitettua rahoitusta** ja turvaavat sen pitkäjänteisesti yli hallituskausien.
- 2. Peruvat sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin kohdistetut leikkaukset** sekä arvioivat niiden vaikutukset kansanterveyteen ja hyvinvointialueiden kustannuksiin.
- 3. Käynnistävät selvityksen haittaverojen (alkoholi- ja tupakkavero) ja rahapelituottojen kohtuullisen osuuden ohjaamisesta haittojen ehkäisyyn**, joko verojen osittaisen korvamerkinnän, julkisen talouden kirjauksen tai vastuullisuusmaksumallin kautta.
- 4. Turvaavat päihteitä koskevan tutkimuksen rahoituksen**, jotta päätöksenteko voi perustua luotettavaan tietoon. Tutkimusta ja seuranta on jo merkittävästi supistettu.

Toiveet toiminnaksi

- **Puhu ääneen ja ota kantaa** – nosta esiin terveyden ja hyvinvoinnin näkökulma päihdepolitiikkaan.
- **Viestitä avoimesti ja selkeästi** – tuo esiin päihteiden yhteiskunnallisia vaikutuksia sosiaalisessa mediassa ja tapahtumissa.
- **Pidä yhteyttä päättäjiin ja mediaan** – jaa tutkittua tietoa ja juttuvinkkejä suoraan kansanedustajille ja toimittajille.
- **Tee yhteistyötä ja tue muita toimijoita** – jaa tietoa ja kysy jos tarvitset lisää tietoa.
- **Tuo esiin ihmisten kokemuksia** – anna ääni niille, joita alkoholihaitat koskettavat.

Elämäniloa ja hyvinvointia ilman päihde- ja pelihaittoja

Tue ehkäisevää päihdetyötä.

- Lahjoittaminen onnistuu MobilePaylla. Syötä lahjoitettava summa ja osoita vastaanottajaksi numero **65789**.
- Voit lahjoittaa valitsemasi summan tilille: FI74 1555 3000 1145 39 (BIC: NDEAFIHH).
- Tutustu tarkemmin Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n lahjoituskohteisiin verkkosivuilla: ehyt.fi/lahjoita/

